

Выша стаўба медзянога,
Выша князя маладога.

Г., у якой групуюцца словы з эмацыянальным нарастаннем выразнасці, называецца клімаксам, а з аслабленнем — антыклімаксам.

Літ.: Гі л е в і ч Н. Паэтыка беларускай народнай лірыкі. Мн., 1975. С. 176—177.

А. С. Фядосік.

ГРАЙНЕРТ (Grajnert) Юзаф (1831, в. Кавалі Велюнскага павета, Калішскай губерні, цяпер Лодзінскага ваяводства, Польшча — 1910), польскі літаратар і этнограф. Член-карэспандэнт Акадэміі ведаў у Кракаве. Скончыў гімназію ў Пётркаве (1848), працаваў служачым у Варшаве. У 1866 заснаваў і да 1887 рэдагаваў часопіс «Zorza» («Золак») з дадаткамі «Kalendarz ludowy» («Народны каляндар») і «Poradnik gospodarczy» («Гаспадарчы параднік»). Працы Г. ў галіне этнаграфіі («Пра чарадзеяства», 1859; «Год у песні», 1873, і інш.) не страцілі навуковага значэння. У «Даследаваннях над паданнямі нашага народа» (1859) правёў упарадкаванне нар. «паданняў у апавяданнях», паказаў крыніцы і прычыны ўзнікнення жанру, растлумачыў яго сімваліку. На бел. і славянскім матэрыяле даследаваў нар. вераванні, звязаныя з багамі (Белабог, Чарнабог, Святавіт, Пярун), святамі (Каляды, Купалле), раслінамі (браткі, пералёт-трава, чартапалох), дрэвамі (дуб, бяроза, бук, ясьень, ціс), жывёламі (воўк, сабака, вавёрка, вуж, змяя), птушкамі (сарока, салавей, сава, качка, певень). Звяртаўся да нар. песень, загадак, прыказак, заклінанняў, абрадаў і звычайў розных народаў.

А. Ф. Літвіновіч.

ГРАМАЎНІЦА, багіня лета. Жонка *Перуна*. Уяўлялася прыгожай поўнай жанчынай з прыбранай спельмі каласамі галавою і з пладамі ў руках. Мела агульныя рысы з *Цёцяй*.

Літ.: Беларуская міфалогія. Мн., 2002.

У. А. Васілевіч.

ГРАМНІЦЫ, *Стрэчанне*, зімовае свята нар. календара. Католікі адзначаюць яго 2, а праваслаўныя — 15 лютага н.ст. Мяркуюць, што назва паходзіць ад язычніцкага бога Грамаўніка (*Перуна*) — бога веснавых навальніц і дажджоў, якія спрыялі расліннасці. Паводле іншых меркаванняў, Г. названы так таму, што *Юр'я* нібыта выпра-

боўвае на нячыстай сіле свае стрэлы і менавіта з гэтага дня ўжо можна пачуць грымоты. Другая назва свята *Стрэчанне* (ад царкоўна-славянскага «Сретенье») у хрысціянстве знаменавала сустрэчу старца Сімяона з Ісусам Хрыстом, сустрэчу Старога і Новага заветаў, а ў народзе тлумачылася як сустрэча зімы з летам:

А ў нас сёння Стрэчанне, Стрэчанне,
Зіма з летам стрэлася, стрэлася.
Лета зіму піхнула, піхнула
І ножачку звіхнула, звіхнула.
Зіма пайшла плачучы, плачучы,
Лета пайшло скачучы, скачучы.

Дзяцей, зацікаўленых пабачыць сустрэчу зімы і лета, пасылалі голых і босых за гумны і агароды, абяцаючы, што зіма ім дасць чырвоныя боты. Пра гэты пераломны дзень гаварылі: «На Грамніцы — паўзіміцы», або «Як прыйдуць Грамніцы — скідай рукавіцы». Па стану надвор'я прадказвалі характар надыходзячых вясны і лета. Якое надвор'е на Г., такая і вясна. Калі на Г. вялікі мароз, то лічылася, што снег праляжыць нядоўга, а лета будзе пагоднае і сухое. Мяцеліца на Г. прадказвала доўгую вясну, а значыць — недахоп корму для жывёлы. Пацяпленне на Г. сведчыла пра раннюю вясну («Калі на Грамніцы певень нап'ецца вадзіцы, то на Юр'я вол пад'есць травіцы»), аднак лета чакалася непагоднае з невялікім ураджаем («На Грамніцы адліга — з ураджаю будзе хвіга»). Асноўным рытуалам на Г. было асвячэнне ў храмах свечак (гл. *Грамічная свечка*). На свята маці пяклі з цеста дочкам сярпы, а сынам косы. Пасля Г. сяляне пачыналі рыхтавацца да веснавых работ, мужчыны ладзілі сохі і бароны, а жанчыны садзіліся за кросны.

Літ.: Земляробчы каляндар. Мн., 1990. С. 126—132; Беларускія народныя прыкметы і павер'і. Кн. 2. Жыцця адвечны лад. Мн., 1998. С. 386—390.

У. А. Васілевіч.

ГРАМНІЧНАЯ СВЕЧКА, *грамніца*, свечка, асвечаная ў храме на свята *Грамніцы* (15 лютага н.ст.). Паводле нар. уяўленняў, была надзелена чароўнай сілаю, як і некаторыя інш. свечкі: перадвелькодная, чацвярговая (асвечаная ў *Чысты чацвер*), велікодная (пры якой асвячаюцца стравы на *Вялікдзень*), вячальная (выкарыстоўвалася ад *ліхаманкі*). Агонь Г.с. прыраўноўваўся да жывога агню, атрыманага ад маланкі ці шляхам трэння двух ка-